

morala od nje še veliko v Novicah govoriti in našim kmetovavcem vse oznaniti, kar bomo za zatiranje te hude bolezni koristniga zvedili; danes pa le hitimo naslednje svete jim dati:

1. Še enkrat živo priporočimo, s korúnam v kletih takó ravnati, kakor smo v 46. listu priporočevali. Kmetje, še enkrat jo rečemo: vbo-gajte, kar smo vam tam svetovali!

2. Vsaki teden, ali pa saj vsake štirinajst dni se mora vès korún dobro pregledati, ali ga ni nič gnjiliga med njim? Kdor letašnja zimo ne bo pazljivo svojiga krompirja pregledoval, bi vtegnil veliko škodo terpeti. To velja posebno od tistih krajev, kjer se je ta bolezin že očitno pokazala. Pa tudi tisti, ki mislijo, de so zdravi sadež v svoje kleti spravili, naj ga večkrat pregledajo.

3. Kar je nagnjitiga, se mora nategama odločiti, zakaj ta bolezin je nalezljiva in gre kakor kuga od eniga korúna do družiga.

4. Vse, kar je gnjiliga, se mora z nožem odrezati in preč vreči, pa ne na gnoj, zato kër so skušnje pokazale, de so taki zgnjiti izveržki še drugo leto, z gnojem na njivo perpeljani, enako bolezin napravili. Gnjili odrezki nej se tedej v posebno jamo spravljajo, nekoliko z vgašenim apnam poštopajo in z drugo šaro na spomlad na travnike zvozijo. Tudi živini se ne smejo gnjili odrezki za živež dajati; so ji škodljivi in ji drisko napravijo.

5. Kar je po odrezanih gnjilih koscih zdraviga in dobriga ostalo, ljudje brez nevarnosti povžiti zamorejo. Kjer se je pa veliko tacih zdravih ostanjkov odtrebilo in se ti ob kratkim povžiti nemorejo, naj se jim koža osterže, potem naj se čisto operêjo in kakor jabelka v drobne kerheljce zrežejo, potem pa naj se kakor sadje v sušivnicah ali v pečnicah (v pečeh za kruh) do terdiga posuše; takó posušeni korúnovi kerhlji se dajo celo leto ohraniti in dajo zdravo in dobro jed, če se za vsakdanjo potrebo skuhajo in s soljo, špeham, srovim maslam, pa tudi z mlekam za živež porabijo; vsaka kuharica bo znala dobro jed iz njih napraviti. Tudi se da takó posušen korún v moko zmleti, ktera s polovico žitne moke zmešana, dober kruh da. — Kdor noče taciga korúna za živež porabiti, naj štirko iz njega naredi.

Kdor z nagnjitim korúnam tega, kar smo tukaj svetovali, urno storil ne bo, misleč, de gnjiloba ne bo naprej šla, se bo grozno kesal in bo z žalostjo vidil, de bo počasi vsiga gnjilobo prevzela, kar bi bil v pravim času še lahko odvernil. — To ravnanje je po več skušnjah gotovo, in skušen gosp. Drobníč, grajšinski vodja v Krasni na Markim in ud naše kmetijske družbe, nam ga je posebno priporočil, s tem pristavkam, de je bilo to podučenje po več soseskah na Markim razglašeno in clo od gosp. duhovnikov na prižnicah in od učiteljev v šolah oznanjeno.

Kmetovavci, ne pušajte našiga svetovanja v nemar in ne perpustite, de bi bile te besede le besede vpijočiga v pušavi!

Vzroki prepíčliga žitniga pridelka.

(Konec.)

Práv storjena brana ravno takó lepo zadeluje sejano žito, ko v poslednjih časih najdeni oralnik (ekstirpator); tode brana ne smé biti prelohka, mora imeti 24 do 28 zob po 8 palcov dolzih. Tudi v tem opravilu nalaš storjene skušnje na setvah so po-

kazale, de zabranana setev vselej več verže, ko pa podorana.

Kdor brez premislika njive obdeluje, in seme podorava, misli, de je na dobičku, ko ob enim celo delo opravi, pa si škodo dela, terdó se šege derží, pa ne pomisli, de podorano seme pregloboko v zemljo pride, de dovelj zernja vun per-riti nemore; de se seme z obračanjem zemlje pod brazdo na kupe vkupej spravi, in de se po njivi zmerno ne razdeli; zavoljo tega se vidijo po njivi, kadar žito obzeleni, goste verstice, po katerih pre-gosto kalje eno drugo duší, in v rasti zatira, razori pa prazni stojé. Vse to storí veliko pogubo se-menskiga zernja, ki ni po pravi primeri zadelano bilo.

Marsikteri je te vere, de se mora rêženo ali pšenično zerno do 3 — 4 palcov globoko v zemljo zadelati, nekteri drevó, s katerim setev podoravajo; še clo na 5 palcov globoko zapahnejo; tako zadelovanje semenskiga zernja pridelk zlo manjša. Po gotovih skušnjah je od stariga sém že spoznano, de rêženo zerno po pol palca v jeseni v zemljo zadelano okoli 6. do 8. dneva vun perrije; po 2 palca globoko zadelano, še le okoli 10. do 12. dneva; po 4 palce globoko pa še le na 16. ali 21. dan; to se vé, de vreme in lastnost zemlje včasih kal hitreji požene, ali pa de jo nekoliko zaderží. Ravno te skušnje pričujejo, de pri taki setvi, ki je 4 palce globoko zadelana bila le polovica posejaniga zernja donese; pri 2 palca globoko zadelani setvi pa na vsako osmero zerno le eno v zgubo gré. Po natorni lastnosti semenskiga zernja vidimo, de, kadar zerno prvo korenino požene, jo pri verhu zemlje naredí. Če zerno globoko v zemlji leží, prva korenina ali kal žene le proti verhu, kjer pride zrak do nje; potem začne še le prva korenina postranske steblica poganjati, ki živež iz zraka in iz zemlje pijejo. Sesavne korenince se le iz verha proti globočini zastavljajo, nikdar pa ne iz globočine proti verhu, zato tudi globoko zadelano zerno, če ravno kal požene ali veliko korenino naredí, kmalo vsáhne, kër se sesavne korenince, v globočini zavoljo pomanjkanja zraka zastavljati nemorejo. Iz tega se vidi, kakó potrebno je pravo obdelovanje njiv za setev, in kakó koristno je vsakimu kmetovavcu po natori in po pameti zmerno sejanje semena, de bo njegov trud obilno povernjen, in de ga bo bogat pridelk razveselil.

L—c.

Pogovor

kmetifhkgiga ozheta f svojim naravoflovja suzhenim finam, v mezu Liftopadu.

Š. Unidan fte me vprafhali, sakaj de fe syesde takó majhne vidijo, akoravno fo vezhidel vezhi, ko nafha semlja? To njih daljezhina storí. Le pomi-flite, de je fonze fkorej poldrugi milijonkrat vezhi, ko semlja, in fe takó majhno vidi, kër je 21 milijonov milj delezih od naf; vftreljena kugla bi s vfo svojo hitroftjo 25 let potrebovala, predinj bi od semlje do fonza prifhla.

O. Od kod pa véfh, de je fonze takó veliko in takó delezih od naf, ali ga je fhel mar kdo merit?

Š. Daljezhino in velikost fonza in svesd fo sves-dogledi f pomozhjo umetnih gledavnikov natanjko premerili in po visokih vednostih prerajtali, defiravno nobeden pri njih ni bil in jih meril ni. De pa sves-dogledi take rezhi natanjko vedó, fte fe 1842. leta fami preprizhali, ko fo merknjenje fonza na minute she dolgo dolgo pred osnanili.

O. To fo pazh natanjko sadéli; — povej mi pa, kakó se neki takó velike in teshke stvarí, kakor fo svesde, samorejo obdershati na nebu bres privese.

Š. To se sгодí po natornih poštavah, ktere jim je Bog dal. Perva pošlava je, de vezhi svesda blishno manjšhi na se vlezhe, kakor storí semlja s mešzam, in fonze s semljo in s veliko drugimi blishnimi svesdami. De si pa savoljo te možhi svesde prebliso ne pridejo, in de ena v drugo ne sadene, jim je Boshja modroft vdihnla drugo pervi nasprotno možh, ki jih prozh odganja; in kér ste fite dve možhi enake, se nemore nobena svesda premakniti ne na levo, ne na desno stran, ampak mora smerej oftati na svojim kraji.

O. Ta rezh mi ne gré v glavo.

Š. Naveshite kuglo na trak, priveshite jo k v tla sabitimu kolizhku, sapodite jo od febe, in vidili bote, kakó se bo okrog kolizhka v ravno tistim okroglim potu vertila. Kugla se namrezh v svojim teku prisadeva sleteti od kolizhka, privesa ji pa tega ne pripuŕti, in takó smerej na ravno tistim potu oftane. Ravno takó se godí tudi s svesdami na nebu, vertijo se smerej po ravno tistim potu okrog fofednih svesd, ktere jih na se vlezhejo.

O. Kakó vender se morejo svesde verteti, faj jih smerej ftati vidimo?

Š. Nafha semlja in tudi druge svesde imajo dvojno vertenje; verté se namrezh okrog febe, in okrog fonza, ktero jih na se vlezhe.

O. Kaj? De bi se tudi semlja vertila in mi bi tega ne zhutili? To povej kakimu bedaku, pa ne meni.

Š. Semlja se oberne s vfimi svojimi prebivavzi vfak dan, to je v 24 urah okrog febe, kakor vosno koló krog svoje ofi; in se safuzhe vfako leto, to je v 365 dneh in 6 urah okrog fonza; pervo fukanje storí, de imamo nozh in dan, drugo pa zhvetere kvatre ali letne zhafe.

(Konez sledí.)

Vinoreja in vinščina v Premski komisii.

(Konec.)

Nastopnik pred hvaljeniga gospoda, velike časti vredni gospod Stanislav Petris, ki so na Prem v letu 1830 za fajmoštra prišli, so lepó in zvestó posnemali svojiga prednika in prijatla, podpirali z vso močjo vinorejo in se tudi samí lotili blizo farovža na veliko njivo sinograd zasadi, kteri je zdaj nar lepši in nar rodovitniši v celi fari, in daje do petdeset čebrov na leto rezniga in zdraviga vina.

Druge vasí okoli in blizo Premske fare, kakor: Kilovce, Mereče, Postenje, Šembije, Ternovo, Bistrica, Zemon dolnji, Jasen, Jablanca i. t. d. so pridno posnemale Premce, pa le kar zadene vinorejo; v sadjoreji so Premci zmirej naprej. Nar imenitniši nogradi, kar zadene rodovitnost in dobroto vina so: na Premi Antona Sterleta Uličarja, Antona Sterleta Šklemba, Janeza Sterleta Panača, Jožefa Sniderčiča Balcana, Matija Valenčiča Mandla, Blaža Čeliharja Slamača in še več družih; — v Kilovčah Jožefa Valenčiča Mihčoviga, Antona Valenčiča Ivancoviga i. t. d. — v Smerjeh Janeza Deklevata Vodopivca, Miheta in Tomaža Kovačiča Urbina, Tomaža Meršnika kmeta, Jožefa Deklevata Mihliča, Janeza Bastjančiča Blažika i. t. d. — v Bitinji Jožefa Štefančiča Tumičarja i. t. d. — v Janežovimberdu Jožefa Tomažiča Pašika, Andreja Jagodnika Šežganca i. t. d. — v Čeljih Miheta Kirna Ulčerja. — V imenovanih vaseh Prem-

ske fare se perdela eno leto k drugim okoli 1000 čebrov Vremšine; v vaseh Ternovske fare, kér so pozneje vinorejo vpeljali, perdelujejo okoli 600 čebrov Vremšine, ktera pa ni takó dobra in močna kakor Premska, kér nogradi v prek gore v grižnati zemlji in više ko Premski ležé, in so še mladi. —

V pretečenim letu 1844 so vinoredniki Premske fare perdelali takó dobro Vremšino, de v dobroti in moči je bila enaka srednjimu Istrijskimu vinu; v pokusu in dišavi pa še prijetniši ko Ipavska plantina. Sperviga, kmalo po bendimi so jo tovorili čez gojzd v Planinsko in Šnepersko komisijo, in tam jo prodali za Rebulo po 4 gold. čeber, kér je bila že dobro čista in še sladka; kasneji pa, to je v pretečenim poletju, ko je že prav čista belorumena, ko čversto vino prijetniga duha in moči dozorjena bila, so jo domá na oštarii po 12 do 14 krajcarjev bokal točili, kupcam pa, ki so od več strani po njo prišli, so jo prodajali po 5 gold. čeber na mestu. Res je, de ni vsako leto takó dobra bila Vremšina, vunder so slaběji vselej lahko po 3 gold. čeber, boljši pa po 4 gold. prodajali. Tudi gospóda rada Vremšino kupuje, kér je prav dobra pijača per jedi. Čez polovico perdelane Vremšine spijsajo kmetje domá po zimi, pergriznejo pečeniga krompirja, suhiga prešičeviga mesá ali kaj drugiga, se veselijo, in pri dobri volji Bogá za prijetni dar serčno zahvaljujejo; per tem se tudi na umetniga in dobrotljiviga začetnika koristne vinoreje hvaležno in s spoštovanjem opomnijo, in marsikteri bokalčik na njegovo zdravje spijsajo!

J. W. g.

Odgovor na vprašanje: ali je beseda *korún* prava slovenska beseda?

De se resnica práv spozná,
Je treba čuti dva zvoná.

Preljubi domorodec! Vi prosite vés slovenski svét, de bi Vam spríchal, de je beseda „korún“ slovenske koreníne. Jez pa mislim, de ne bo ravno tréba, per vsih slovenskih cerkvah zvoníti, de bi se vés slavyanski svét skupej poklical, de bi se práv natanjko prevdarilo in presodilo, de je „korún“ prava beseda našiga rodú. — Kaj bi pa djali, preljubi naš prijatelj! ko bi le en sam zvon nam pravo resnico zapél, bi mar ne sméli verjéti, bi še marnje delali, še dvomili, de je „korún“ resnično slovenska, že stara, domača beseda? Slaba bi se nam dostikrat péla, ko bi v spríček prave resnice cel kúp prič potrebovali! Sicer je res dobro, če imamo za poterjenje kake imenitne resnice več in poštenih prič. Ko bi jih pa več imeti ne mógli, bomo mar zató resnico zametovali? De je pa beseda „korún“ práv domača, stara in slovenska beseda, prosim po željah našiga domorodca, kterimu beseda „korún“ nič práv dopasti noče, dvéh zvonov glas poslušati:

Pervi zvon so mója 86 lét stara mati, ki od svóje matere ali móje babice takole perpovedujejo: „Pred pet in sedemdeset léti, za eno léto ne bo ne sim ne tje naskriž, je v Logaški fari takó gróžno ljudem polje toča poklestila, de so prihodnjo spomlad neizrečeno stradali, in posiljeni bili iti s trebuham za kruham. Ravno takrat se je bilo tudi okrog po Krajskim razglasilo, de je nov sadež prišel v deželo, kteriga krompir imenujemo. Mója rajna babica je zvédila, de ga farmani sv. Mihela v Rovtah Verhniške tehantije že obilno imajo, sadé in s pridam vživajo, in ravno s tem révšini in lakoti figo kažejo. — De bi pa tudi babica s svójimi otročiči vred se prihodnjimu gladu v bran stavila, in ga v svójo zemljo zasadila, teče po zaslišani povedki nategama v Rovte. Pride v neko hišo, kjer so šivarja iméli, in poprosi za novi sadež. Kér ga pa še imenovati ni znala, je nihče uméti ni mógel. Žena per-

Eno nedeljo so godei pri ž'pani,
Sliši se deleč trobenta, koželj,
Rajovci, rajovke skupej so zbrani,
Kakor navada je večih nedelj.

Anže tje stane, de godec bolj sliši,
Misli pokore iz glave gredó —
Vina ponujajo križem po hiši,
Reva s' ga kmalo natepe v glavó.

Vinjen začne še po vino velvati,
Dnarje dobiti pa pivee goljfa,
Ko se začenjajo mu ustavljamu
Z njimi se zadužijo v boje podá.

Kader nekoliko bojvanje pojenja,
Raja omoten, divjačen no vroč,
Kurentu *) vstreči, prederzno počenja,
Kolne pa klafa pohujšljiv na moč.

Zjutrej je šleva prot domu se vlekel,
Vinjen prepeva, razgraja domá,
Kdor ga je koli zagledal, je rekel:
Kar se Anžek uči, Anže tud' zna.

Poženčan.

*) Kurent je bil pri starih Slovijanah malik razvujdanosti.

Živino pozimi bolezní obvarovati.

Lažeje je živino bolezní obvarovati, kakor bolno ozdraviti.

Kader zima nastopi, pridejo z njo tudi marsiktere bolezni. Več taci je, ktere vreme sabo prinese in ktere se ne dajo odverniti; veliko jih je pa tudi, ki bi se dale lahko odpraviti, če bi kmetovaveam skerb za svojo živino bila.

Živina sploh zbolí:

1) od slabiga vremena, ali 2) od napčne piče in pijače, ali 3) od nerodne rabe, ali 4) od slabih hlevov, 5) od v nemar pušeniga glesanja, in 6) od nalezenih kužnih bolezin.

Iši tedej, dragi kmetovavec! vzrok bolezní kakoršne si bodi, vselej ga boš gotovo v eni ali drugi imenovanih napak našel; zatoorej ti hočem v naslednjim poduku pokazati, česar moraš pozimi svojo živino varovati, de ti ne bo zboléla. Pogovorila se bova tedej:

1) Kakó zimski mraz škodje.

Hud mraz je vzrok marsikterih bolezin pri živini in pri človeku. Suh mraz ni sicer škodljiv imenovati, vender zamore veliko bolezin nakloniti; škodljivši je pa pozimsko mokro vreme. Vremenu oditi živina ne more. Dostikrat je pa kmetovavec, vender sam tega kriv, če mu živina zbolí. Hud mraz, posebno z vetram, z hudo burjo in severjem je živini tolikanj bolj škodljiv, kolikor bolj smo jo v težki vpregignali, de je vroča in spotena bila. Prehladila se bo in dostikrat jo bo huda pljučnica napadla, na kateri živina v hudim mrazu nar rajši zbolí. Pa tudi kašel, smolika, kevžeh, grizenje (kolika), prisadna bolezin na parkljih in kopitih i. t. d. so dostikrat hude nasledbe prehlajenja.

Ni tedej varno, v hudim mrazu živino vetru nasproti jahati in jo do vročiga poditi.

Še lažeje bo živina takrat zbolela, kader je iz pregorkih in soparčnih hlevov pod mlo nebo prišla, in bo v taci zadevah javalne hudi bolezni odšla. Marsikteri kmetovavec se čudi in čudi, kakó de je mogel njegov konj zboleti, kér si nobeniga vzroka svest ni — to mu pa v glavo ne gré, de mu je soparca v hlevu prehlajenje naključila. Nezmerno vroči hlevi po kmetih so za živino kaj škodljiva reč.

Kakor pa vročina in soparca v hlevih škodje, ravno takó zamorejo pozimi škodovati premerzli hlevi, v kterih živina tudi zgorej imenovane bolezni dobí. Srednja mera gorkote živini in človeku nar bolje tekne.

Nar pred bodo pa konji takrat zboleli, kader jih je kmet hudó jahal ali podil, in do dobriga spotil, in če se po tem pa na poti pred kako kerčmo (oštarijo) vstavi, konja vsiga spoteniga brez odeje na mrazu in vetru stati pusti, on se pa v kerčmo podá, in ondi bokal za bokalam takó dolgo kliče, dokler ga kej pod kožo gré!

Večkrat skozi odperte vrata ali po kaki drugi odperti poti sapa na konja hudo piše, de mu pot naglo nazaj vdari in takó konju bolezin naključí. Uboga živina se začne tresti in pljučnica ali kolika jo je napadla; včasih mu bolezin nategama v noge ali kopita stopi in konj gré kruljev domú. Tode tega pijan nemarnež ne vidi, konja še huje pretepa, de mora, če more ali nemore, leteti, in takó konj se huje zbolí. Domú pridši, ga izpreže in v hlev dene, brez de bi vidil, de je konj bolán.

V práv hudi zimi, če konji dolgo časa na ledu ali v snegu stojé, jim nogé v kopitih ozebejo, in tó toliko lažeje, kolikor bolj so bile poprej od dolge in hude hoje vroče in pregrete.

Vsiga tega bi se kmetovavec dostikrat lahko obvarval, če bi le po pameti s svojo živino ravnal, in če bi prevdaril, de živina ni ne iz kamna ne iz železa, ampak kakor človek le iz kervi in mesá.

Če kmetovavec vidi, de bi se njegova živina premraziti vtegnila, naj skerbí za odejo, in ko ž njo domú v hlev pride, naj ji obilno s suho steljo nastelje, de bo na gorkim stala; obilna suha stelja je nar gorkejši kolter za živino; tode od vrat proč naj tako bolno živino postavi, de ne bo šla merzla sapa na-njo; potem naj jo s hlapcam vred po celim truplu s slamnatimi vezmi takó dolgo dergne, de se zopet ogreje in potiti začne; potem naj jo pa dobro odeje, de se bo s potenjem prehlajenje pregnalo. Merzle pijače se ji ne sme po nobeni ceni dati. Če pa kašljati začne, če neče jesti, težko diha ali pa od hude bolečine ali notranjiga prisada glavo klaverno derži, če jo grize in kolje, ali če ji je prisad v noge stopil, je treba koj po umniga živinskiga zdravnika poslati, de ji bo primernih zdravil dal, če je treba, pušal, i. t. d.

Sto in stoletne skušnje pričajo, de polovica vsih živinskih in človeških bolezin od prehlajenja izvira, ki se posebno takrat primeri, če je živina iz pregorkih hlevov na mraz prišla, ali pa če se je na poti zlo spotila in potem na mrazu stala. Vročina in mraz sta si velika nasprotnika, če koj zaporedama na živinsko ali človeško truplo vdarita, in bati se je nagliga prehlajenja, kot hudiga pesá.

(Dalje sledí.)

Pogovor

kmetifhkgiga ozheta f svojim naravoflovja suzhenim finam, v mezu Lisopadu.

(Konez.)

O. Kakó bi bilo mogozhe, de bi fe semlja vertila krog fonza, faj vidimo le fonze is-hajati, in sahajati, semljo pa mirno flati?

S. To fe le vidi, v resnizi pa ni takó: fonze flojí mirno, semlja pa in dofti drusih svesd fe verti okrog njega. Nekaj she pamet da, de je bolj primerno, de fe mala svesda okrog velike verti, kakor de bi fe velika okrog male vertila. Ali fe

vam ne sdi, kader se peljete po vodi v kakim zholnu, de vi mirno na mešti sedite, vse druge rezhi pa na obeh straneh bregu memo vaf leté, defiravno ni takó?

O. Ako se semlja verti, sakaj smo pa smerej na ravno tistim mešti? Kar shivim, fim smerej v Naklim, in se fhe nikamor nisim premétil.

Š. Vse rezhi s nami vred gredó: hifhe, gore, mešta, zerkve i. t. d. in sdi se nam, de smo smerej na ravno tistim kraji, defiravno se fuzhemo, kér smerej tudi ravno tiste reči vidimo.

O. Pod katero svesdo, Janes! fi neki ti rojen, de fi takó svojoglaven, in de fi nizh ne pustish vseti?

Š. Mislim, de pod vřimi; faj so bile she vse svesde pri mojim rojstvu vřvarjene.

O. Me ne rasumesh. Jes mislim: ktera svesda je tisto leto vladala, ko fi bil ti rojen? Šaj vřako leto posebna svesda vlada (regira).

Š. Ali ni vřigamogozhni Bog od veka do veka vladar vřih řivarjenih rezhi, ki ne potrebuje svesd, de bi mu pomozhnize bile?

O. Bog je ref vladar vřiga, pa venderle tudi pravijo, de vřako leto posebna svesda vladuje, ki ima zhes v tistim letu rojene zhloveke veliko oblař.

Š. To le ljudje kvantajo, kakor marřikako drugo neumnost, pa je debela vrasha; vřigamogozhni Bog je řivarnik in vladar vřih rezhi na nebu in na semlji, in bres njegove volje ne pade lař is nafhe glave.

O. Pa faj ne bosh rekel, de repařta svesda ali svesda s metlo (komet) ne pomeni vojske in hudih řhib boshjih?

Š. Repařte svesde so premikavne svesde, ktere velike pota na nebu obhodijo, in kader pridejo bliso semlje, jih vidimo, semlja njih sharke na fe vlezhe, sató, se vidi njih řvitloba, ko gorezha metla, řzhasama se nam řpet odmaknejo, de jih ne vidimo in ljudje mislijo, de pomenijo vojsko ali drugo řhibo boshjo.

O. V letu 1811 je hodila velika svesda s metlo, in kakó velike vojske so bile takrat ř Fran-zosam!

Š. Pa je she tudi po tem repařta svesda hodila, vender ni bilo vojske ne druge posebne řhibe boshje. Perkasin repařtih svesd se po navadnih natornih pořtavah sgodi; de se pa lahko nameri, de je ravno takrat vojska, ali de pride kaka druga řhiba boshja, kader se nam taka svesda prikashe, to vřakimu she pamet da.

O. Kér toliko govorimo od svesd in nebeřkih prikasin, rad bi fhe svedil, kaj de je rimřka zeřta na nebu?

Š. Rimřka zeřta na nebu se imenuje řvitli nebeřki pař is tavshent in tavshent svesd, ktere so takó delezhi od naf, de le njih luzh vidimo, svesd pa ne ráslozhimo, in de bi vřterljena kugla potrebovala priti do nar blishne take svesde fheřt do sedem řto tavshent let, zhe bi smerej v enaki hitrořti letela. Vse te svesde imajo svojo luzh, kakor fonze; so smerej na ravno tistim kraji, okrog njih fe druge svesde fuzhejo, ktere od njih řvitlobo dobivajo in gorkoto. Pravijo ji pa rimřka zeřta morde sató, kér imenovana svesdna rajda proti tistimu kraju leřhi, kjer Rimřko meřto řloji.

O. Janes! to so pazh zhuda polne rezhi, ktere bi vřegnile zhloveku glavo smefhati!

Š. Lejte nefkonzhno mozh, modrořt in dobroto nebeřkiga Ozheta! Vezh ko 6000 let se fuzhejo te řvari na nebu po svojih potih bres pomote, bres sadershka, in s gorezhimi snamnji prizhujejo njegovo vřigamogozhnořt! Ozhe! vkloniva se in moliva Boshjo nefkonzhno mozh in modrořt!

Janes Jashirk.

Odgovorna vprařanje: ali je beseda *korún* prava slovenska beseda?

(Konec.)

Če pa Rovtarjem in starim babam véra ne gré, pošlušajmo drugi zvon: Gosp. Ignaci Leber, méřtni zdravnik v Kočévji, so bili letařno spomlad méřca Velkitravna otrókam kóze cépit k meni priřli, in so mi od „korúna“ perpovedovali, de jim je znana beséda. In kér so že v Kočévji iz naših „Novic“ zvédili, de krompir „korún“ imenujejo, so mislili, de je hrovařka ali primorska beseda. Perpovedovali so, rekoč: Zgodilo se je, de sim pred desetimi léti k morju blizo Réke řel, kjer imam omoženo řestro, jo obiskat. In med potam sim zavoljo noči in hrane posiljen bil, k ljudém zavijati, in jih ene in druge reči prositi. V néki hiři, kjer sim čez noč ostal, so mi korúna jéřti ponujali, pa nisim védil, kaj mi ponujajo, dokler mi znaniga krompirja na mizo ne pernesó. Djal sim jim — ře dobro se spomnim — to pri nas na Krajskim krompir, ne pa korún imenujemo. Kdo bi mislil, de tudi Primorci krompirju korún pravijo; če mende ravno ne povsod, vunder pa tam, kjer so gospod Leber prenočili. Toliko pa tudi rečem, de gospod Leber niso ravno kaka baba, de bi laři po řvetu raznařali, in jim tudi sila ni, kaj taciga vganjati. — řelim pa vunder to ře bolj natanjko izvéditi, in drugikrat v Novice dati, de se moji domači Slovřani od povédane resnice bolj natanjko prepričajo.

Nař preljubi in radovédni gospod domorodec L. St. tudi prosijo, de bi jih natanjko prepričali, de je beséda „korún“ tudi slovenske koreníne. Terkajočimu hočemo tudi radi iz serca odpréti. Beséda korún imá ravno tisto koreníno, kakor postavim: korén, korenjak, korenje, korenína, koreník, koreníka in enake beséde.

Gróžno bi mogel vunder svojoglaven biti, ki bi korún hótél iz kake druge koreníne jemati. Mislim, de zloga „kor“ zavoljo *u* ne more druge matere, kakor koren zavoljo *e* iméti. De je pa beséda krompir iz némške „Grundbirn“ izkovana, je ravno takó gotova, kakor de je némška beséda Kartoffel iz lařke tartuffoli ponarejena, zató kér je bil korún popred na Lařkim ko na Némřkim znan. *)

Krompir smo gotóvo Némcam vkradli, in če hočemo pošteni biti in odpúšenje zadobiti, je tréba tatvíno poverniti, poséбно zdaj, ko smo pravo, čisto in staro imé za krompir dobili, in Némce tudi za kraja odpúšenja prositi in se jim iz serca zahvaliti, de so tolikanj časa z nami zavoljo té beséde poterpljenje iméli. —

Ko bi pa vunder nař blagi domorodec per vsim mojim pričijočim perpovedovanji per svoji glavi ostali, jim toliko povémo, de ni ravno na tem iméni („korún“) toliko ležéče, de bi vse Slovřane vkupej sklicovali, in se natanjko prepričali, de sim na ravnost resnico govoril. Če kterimu beséda „korún“ ne dopade, naj pa v prihodnjo, kakor dozda, ta vse hvale vrédni sadež krompir imenuje. Če ne gledamo na prave slovenske beséde, je gotovo vse eno, ali ga krompir ali korún imenujemo, de ga nam le kuharica ali gospodinja dobro pocvir-

*) Korún semtertje po Slovenskim tudi imenujejo: lařka repica, zemljak, podzemljice, čompe i. t. d.